

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích rozhodl samosoudkyní JUDr. Petrou Venclovou, Ph.D., ve věci

žalobkyně: A. H.

proti
žalované: Česká správa sociálního zabezpečení
sídlem Křížová 25, 225 08 Praha 5

v řízení o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 7. 10. 2019, č. j. X,

takto:

- I. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 7. 10. 2019, č. j. X, **se ruší** a věc se vrací žalované k dalšímu řízení.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

1. Žalobkyně dne 2. 7. 2009 prostřednictvím Okresní správy sociálního zabezpečení Chrudim (dále též „OSSZ Chrudim“) podala žádost o starobní důchod. Rozhodnutím žalované ze dne 13. 11. 2009, č. j. X (dále též „rozhodnutí ze dne 13. 11. 2009“), byl žalobkyni od 25. 9. 2008 přiznán starobní důchod ve výši 2 170 Kč měsíčně. Žalovaná vycházela z toho, že žalobkyně získala v České republice dobu pojištění 7 524 dnů a ve Spolkové republice Německo 2 820 dnů, proto základní i procentní výměra důchodu byly stanoveny v částce

odpovídající poměru délky dob pojištění získaných podle českých právních předpisů (7 524 dnů) k celkové době pojištění získané v České republice a v ostatních členských státech (10 344 dnů).

2. V roce 2016 žalobkyně požádala o důchod ve Spolkové republice Německo, tento jí byl přiznán německým orgánem sociálního zabezpečení s účinností ode dne 1. 11. 2016. Dne 12. 1. 2017 žalovaná obdržela od německého nositele pojištění aktuální potvrzení o dobách pojištění na území Německa, ve kterém byly uvedeny dříve neuvedené doby pojištění. Na základě toho žalovaná provedla nový výpočet důchodu s dohodnocením chybějící německé doby pojištění. Rozhodnutím ze dne 31. 3. 2017, č. j. X (dále též „rozhodnutí ze dne 31. 3. 2017“), žalovaná žalobkyni od 24. 4. 2017 snížila starobní důchod, a to tak, že od lednové splátky důchodu v roce 2009 žalobkyni náleží 1 773 Kč měsíčně (tato částka se v důsledku valorizace každý rok zvyšovala, od lednové splátky důchodu v roce 2017 pak dle tohoto rozhodnutí žalobkyni náleželo 2 055 Kč měsíčně). Žalovaná vycházela z toho, že žalobkyně získala v českém důchodovém pojištění 6 755 dní a v německém důchodovém pojištění 4 590 dní. Základní i procentní výměra byly stanoveny v částce odpovídající poměru délky dob pojištění získaných podle českých právních předpisů (6 755 dnů) k celkové době pojištění získané v ČR a v ostatních členských státech (11 345 dnů). Proti tomuto rozhodnutí žalobkyně nepodala námitky dle § 88 zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení (dále též „zákon o sociálním zabezpečení“).
3. Následně žalovaná rozhodnutím ze dne 5. 6. 2017, č. j. X (dále též „rozhodnutí ze dne 5. 6. 2017“), podle § 118a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení žalobkyni uložila povinnost vrátit žalované přeplatek na starobním důchodu za období od 24. 6. 2012 do 23. 4. 2017 v částce 24 778 Kč. Proti tomuto rozhodnutí žalobkyně podala námitky. Žalovaná v rámci autoremedury dle § 87 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu (dále též „správní řád“), rozhodnutím ze dne 22. 1. 2018, č. j. X (dále též „rozhodnutí ze dne 22. 1. 2018“), svoje rozhodnutí ze dne 5. 6. 2017 zrušila s tím, že nebylo prokázáno, že žalobkyně přijala důchod nebo jeho část, ačkoliv z okolností musela předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel.
4. Rozhodnutím ze dne 30. 7. 2019, č. j. X (dále též „rozhodnutí ze dne 30. 7. 2019“), žalovaná znovu podle § 118a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení uložila žalobkyni povinnost vrátit žalované přeplatek v částce 24 778 Kč, který vznikl za období od 24. 6. 2012 do 23. 4. 2017. Žalovaná zde uvedla, že poměr dob pojištění získaných v České republice a v Německu je v rozhodnutí ze dne 13. 11. 2009 vyjádřen matematickým vzorcem, kde základní i procentní výměra důchodu v plné výši jsou násobeny zlomkem, v jehož čitateli je uvedena započtená doba pojištění, kterou žalobkyně získala v České republice, a ve jmenovateli je uvedena celková doba pojištění získaná v České republice a v Německu. Je tedy zřejmé, že v důsledku delší započtené doby pojištění v Německu došlo ke snížení uvedeného poměru započtených dob (tedy ke snížení hodnoty zlomku). Z toho důvodu tedy dodatečným započtením další doby pojištění v Německu došlo ke snížení celkové výše důchodu a k přepłatku za období 25. 9. 2008 až 23. 4. 2017. Snížení starobního důchodu z České republiky by mělo být žalobkyni kompenzováno tím, že částka důchodu z Německa by měla být vyšší, než by tomu bylo bez započtení této další doby pojištění. Žalovaná dále uvedla, že žalobkyně po obdržení rozhodnutí ze dne 13. 11. 2009 nevyužila svého práva podat opravný prostředek (námitky) a neupozornila žalovanou na chybějící dobu pojištění v Německu, ačkoli lze předpokládat, že o skutečnosti, že tuto dobu získala,

musela vědět. Žalovaná dále uvedla, že s ohledem na neexistenci doplatku nebylo možno využít postupu dle § 115a zákona o sociálním zabezpečení, a zrekapitulovala, jaké částky byly žalobkyni v jednotlivých obdobích na důchodu vypláceny a jaké částky jí skutečně náležely, s tím, že žalovaná má nárok na vrácení částek jen za dobu 5 let zpětně od data zjištění, tj. od 24. 6. 2012 do 23. 4. 2017. Podle žalované je žalobkyně odpovědná za vznik přeplatku tím, že přijala dávku, ačkoliv musela z okolností předpokládat, že jí byla vyplacena ve vyšší částce, než náležela.

5. K námitkám žalobkyně vydala žalovaná rozhodnutí ze dne 7. 10. 2019, č. j. X [k jeho vydání ve smyslu § 71 odst. 1 písm. a) správního řádu, tj. k předání stejnopisu písemného vyhotovení rozhodnutí k doručení, došlo dne 10. 10. 2019, soud však toto rozhodnutí označuje datem v něm uvedeným, což platí i ve vztahu k dalším rozhodnutím žalované], kterým zcela změnila rozhodnutí ze dne 30. 7. 2019 tak, že žalobkyni v souladu s § 118a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení uložila povinnost vrátit žalované přeplatek na starobním důchodu v částce „13.056“ (žalovaná zjevně opomněla uvést „Kč“), který vznikl za dobu od 24. 10. 2014 do 23. 4. 2017. Podle žalované je nesporné, že došlo ke vzniku přeplatku v souvislosti se snížením dílčího starobního důchodu v důsledku zvýšení rozsahu doby pojištění získané v Německu. V lednu 2017 obdržela žalovaná od německého nositele pojištění aktuální potvrzení o dobách pojištění získaných žalobkyní na území Německa. Došlo nejen ke snížení rozsahu české doby pojištění z původně zhodnocených 7 524 dnů na 6 755 dnů, ale současně se zvýšil rozsah německé doby pojištění z 2 820 dnů na 4 590 dnů. Proto se značně změnil koeficient dílení z původních 0,727378 nově na 0,595416. Německá doba pojištění se tedy téměř zdvojnásobila. Podle žalované je namístě otázka, proč žalobkyně nesdělila již v roce 2009, když žádala o starobní důchod a byl jí přiznán, že v osobním listu důchodového pojištění chybí doby pojištění v letech 2001 až 2007, kdy byla účastna pojištění v Německu. S ohledem na tyto skutečnosti nelze souhlasit se závěrem, že žalobkyně za vznik přeplatku neodpovídá, a tudíž není povinna přeplatek vrátit. Žalovaná uzavřela, že přeplatek na starobním důchodu žalobkyně vznikl v důsledku nesplnění povinnosti žalobkyně oznámit všechny skutečnosti relevantní pro vznik nároku na dávku a její výši, což účast na pojištění v jiném státě EU v rozhodném období nesporně je, dále přijímala důchod, ačkoli musela z okolností předpokládat, že byl vyplácen ve vyšší výši, než náležel, a dosud neprávem vyplacené částky nevrátila. Žalovaná podotkla, že podle § 118a odst. 3 zákona o sociálním zabezpečení má nárok na vrácení částek vyplacených neprávem pouze za dobu pět let zpět od vydání rozhodnutí o přeplatku, nelze tedy požadovat přeplatek ve výši 24 778 Kč za dobu od 24. 6. 2012 do 23. 4. 2017, ale pouze za dobu od 24. 10. 2014 do 23. 4. 2017 v celkové částce 13 056 Kč, zbývající část přeplatku je prekludována.
6. Proti uvedenému rozhodnutí žalované ze dne 7. 10. 2019, č. j. X, žalobkyně podala žalobu podle § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále též „s. ř. s.“). V žalobě namítala, že při sepisování žádosti o důchodovou dávku v roce 2009 uvedla veškeré skutečnosti, které věděla a které jí byly známy. Žalované prostřednictvím OSSZ Chrudim zaslala všechny doklady, které se týkaly důchodového pojištění v Německu a které měla k dispozici. Žalobkyně upozornila na to, že žalovaná obdržela nové potvrzení o dodatečném zápočtu, ve kterém jí byly dodatečně potvrzeny nové doby pojištění, dne 12. 1. 2017. Rozhodnutím ze dne 22. 1. 2018 bylo rozhodnutí ze dne 5. 6. 2017 zrušeno a uznáno, že nebylo ze strany žalobkyně učiněno žádné provinění. Žalobkyně vyslovila, že

nesouhlasí ani s žalobou napadeným rozhodnutím, neboť pochybení při výpočtu důchodové dávky nebylo způsobeno z její strany. Žalovaná obdržela od německého nositele pojištění potvrzení o dodatečném zápočtu nových dob pojištění, což žalobkyni nemůže být dáváno k tíži. Žalobkyně si není vědoma žádných skutečností ani jednání, jež zatajila či záměrně neuvedla. Veškeré doklady podala prostřednictvím OSSZ Chrudim při uplatnění žádosti o starobní důchod v roce 2009 a jiné doklady neměla. Nemůže jí být dáváno k tíži případné pochybení německé instituce, která dodatečně zhodnotila nové doby pojištění až při řízení o důchodové dávce z Německa. Proto žalobkyně navrhla zrušení napadeného rozhodnutí.

7. Žalovaná zrekapitulovala skutkový stav věci, setrvala na svých právních úvahách a uvedla, že postupovala v souladu s právními předpisy. Navrhla zamítnutí žaloby.
8. Soud přezkoumal žalované rozhodnutí, jakož i řízení, které jeho vydání předcházelo, a to v mezích žalobních bodů, kterými je vázán (§ 75 odst. 2 věta první zákona s. ř. s.), při přezkoumání vycházel ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování správního orgánu (§ 75 odst. 1 s. ř. s.), a po provedeném řízení dospěl k závěru, že žaloba je důvodná. Soud o věci samé rozhodl bez veřejného projednání věci v souladu s § 51 odst. 1 a § 76 odst. 1 s. ř. s.
9. Podle čl. 52 odst. 1 písm. b) nařízení (ES) č. 883/2004 ze dne 29. dubna 2004 o koordinaci systémů sociálního zabezpečení příslušná instituce vypočte výši náležející dávky výpočtem teoretické výše a následně skutečné výše dávky (poměrná dávka) takto:
 - i) teoretická výše dávky se rovná dávce, kterou by dotyčná osoba měla nárok, pokud by všechny doby pojištění nebo bydlení získané podle právních předpisů ostatních členských států byly získány ke dni přiznání dávky podle právních předpisů, které uplatňuje. Pokud podle těchto právních předpisů výše dávky nezávisí na délce získaných dob, považuje se uvedená výše za teoretickou výši;
 - ii) příslušná instituce pak stanoví skutečnou výši poměrné dávky tak, že použije na teoretickou výši poměr mezi délkou dob získaných před vznikem sociální události podle právních předpisů, které uplatňuje, a celkové délky dob získaných před vznikem sociální události podle právních předpisů všech dotčených členských států.
10. Podle § 118a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení jestliže důchod byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, protože příjemce důchodu nesplnil některou jemu uloženou povinnost, přijal důchod nebo jeho část, ačkoliv musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, nebo vědomě jinak způsobil, že důchod nebo jeho část byl vyplácen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel, má plátce důchodu vůči příjemci důchodu nárok na vrácení, popřípadě náhradu nesprávně vyplacené částky. Podle odst. 3 nárok na vrácení, popřípadě náhradu částek vyplacených neprávem nebo ve vyšší výši, než náležely, zaniká, pokud rozhodnutí o vrácení, popřípadě náhradě částek vyplacených neprávem nebo ve vyšší výši, než náležely, nebylo vydáno do 5 let ode dne výplaty dávky.
11. Předmětné ustanovení (odst. 1) obsahuje několik alternativních skutkových podstat. Schéma odpovědnostního vztahu podle § 118a zákona o sociálním zabezpečení tvoří tři alternativní skutkové podstaty:
 - i) nesplnění uložené povinnosti,

- ii) přijetí důchodu či jeho části, i když příjemce musel předpokládat, že důchod byl vyplacen neoprávněně,
- iii) jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku.

12. Mezi účastníky není sporné, že došlo k přeplatku na starobním důchodu žalobkyně. Pro vznik odpovědnosti za přeplatek však musí být naplněna alespoň jedna ze shora uvedených podmínek [srov. rozsudek Nejvyššího správního soudu (dále též „NSS“) ze dne 26. 5. 2010, č. j. 3 Ads 35/2010-54; rozhodnutí správních soudů jsou dostupná z: www.nssoud.cz]. U prvně uvedené skutkové podstaty (nesplnění uložené povinnosti) se přitom jedná o odpovědnost objektivní, tj. nezkoumá se zavinění (srov. rozsudek ze dne 2. 8. 2013, č. j. 4 Ads 58/2013-22). Další dvě skutkové podstaty (přijetí důchodu ve vyšší částce, jiné vědomé způsobení vzniku přeplatku) jsou založeny na principu subjektivní odpovědnosti (srov. rozsudek ze dne 28. 8. 2013, č. j. 3 Ads 95/2012-20, publ. pod č. 2965/2014 Sb. NSS).
13. Zatímco z rozhodnutí ze dne 30. 7. 2019 je patrné, že v případě žalobkyně mělo dojít k naplnění toliko druhé skutkové podstaty, z žalobou napadeného rozhodnutí ze dne 7. 10. 2019 se podává, že žalobkyně naplnila první a druhou skutkovou podstatu.
14. Krajský soud se nejprve zabýval otázkou, zda došlo k naplnění druhé skutkové podstaty.
15. Součástí rozhodnutí ze dne 13. 11. 2009 i ze dne 31. 3. 2017 byly osobní listy důchodového pojištění (dále též „OLDP“). Z těchto OLDP se podává, že ke změnám v hodnocení došlo u následujících dob pojištění žalobkyně:
- i) doba od 1. 11. 1981 do 31. 5. 1982 byla v roce 2009 hodnocena jako česká doba pojištění (péče o dítě, 212 dnů), v roce 2017 byla hodnocena jako „DEU – zaměstnání“;
 - ii) doba od 1. 11. 1983 do 10. 5. 1985 byla v roce 2009 hodnocena jako česká doba pojištění (péče o dítě, 557 dnů), v roce 2017 byla hodnocena jako „DEU – náhr. doba poj.“;
 - iii) doba od 11. 5. 1985 do 31. 1. 1987 nebyla v roce 2009 hodnocena jako doba pojištění, v roce 2017 byla hodnocena jako „DEU – náhr. doba poj.“
 - iv) doba od 1. 3. 2001 do 31. 8. 2007 nebyla v roce 2009 hodnocena jako doba pojištění, v roce 2017 byla hodnocena jako „DEU – náhr. doba poj.“.
16. Výše popsané změny v hodnocení počtu dnů pojištění žalobkyně na území ČR a Německa způsobily, že v roce 2017 žalovaná hodnotila jako české doby pojištění 6 755 dnů, tj. oproti roku 2009 (7 524 dnů) o 769 dnů méně. Jako německé doby pojištění naproti tomu žalovaná v roce 2017 hodnotila 4 590 dnů, tj. o 1 770 dnů více než v roce 2009 (2 820 dnů). Tím došlo ke změně (snížení) poměru české doby pojištění oproti součtu české a německé doby pojištění, a tudíž žalobkyni byl logicky snížen starobní důchod přiznaný žalovanou.
17. Ze správního spisu je zřejmé, že žalobkyně při podání žádosti o starobní důchod v roce 2009 předložila žalované dokument vydaný německým orgánem sociálního zabezpečení (Deutsche Rentenversicherung Hessen) ze dne 6. 5. 2008, v němž byly obsaženy doby pojištění žalobkyně v Německu. V tomto dokumentu však chybí jakákoliv zmínka o dobách od 1. 11. 1981 do 31. 5. 1982 a od 1. 11. 1983 do 31. 1. 1987. Naopak části období v letech 2001 až 2007 zde zaznamenány jsou jakožto „geringfügige versicherungsfreie Beschäftigung“ (zaměstnání na částečný úvazek bez pojištění). Německý orgán sociálního zabezpečení (Deutsche Rentenversicherung Bayern Süd) zaslal žalované k její žádosti

potvrzení ze dne 14. 9. 2009 o průběhu pojištění v Německu, v němž shora uvedené doby od 1. 11. 1981 do 31. 5. 1982 a od 1. 11. 1983 do 31. 1. 1987 rovněž nejsou obsaženy. Doby v letech 2001 až 2007 zde nejsou uvedeny (místo dnů, měsíců a roků jsou uvedeny nuly), je zde však uvedeno 13 měsíců s poznámkou „Zeiten aufgrund des geringfügigen Beschäftigungsverhältnisses“ (doby na základě částečných zaměstnaneckých poměrů), a to s odkazem na poznámku „Gesamtversicherungszeit für die Begründung des Anspruchs auf alle Rentenarten: 98 Monate“ (celková doba pojištění pro opodstatnění nároku na všechny druhy důchodů: 98 měsíců).

18. Poté, co žalobkyni byl v Německu přiznán důchod, německý orgán sociálního zabezpečení (Deutsche Rentenversicherung Bayern Süd) dne 12. 1. 2017 doručil žalované sdělení o přiznání důchodu z německého důchodového pojištění s uvedením dob pojištění v Německu. Zde již jsou uvedeny doby pojištění od 1. 11. 1981 do 31. 5. 1982 a od 1. 11. 1983 do 31. 1. 1987. Také zde je znovu uvedeno 13 měsíců s totožnou poznámkou „Zeiten aufgrund des geringfügigen Beschäftigungsverhältnisses“, tentokrát s výslovně vymezeným obdobím od 27. 3. 2001 do 13. 8. 2007 a s odkazem na poznámku „Gesamtversicherungszeit für die Begründung des Anspruchs auf alle Rentenarten: 110 Monate“ (celková doba pojištění pro opodstatnění nároku na všechny druhy důchodů: 110 měsíců).
19. Žalovaná uznala žalobkyni odpovědnou za naplnění skutkové podstaty ad ii), tedy za přijetí části důchodu, i když žalobkyně musela předpokládat její neoprávněné vyplacení. Tato skutková podstata je vyjádřena v § 118a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení slovy „přijal důchod nebo jeho část, ačkoli musel z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel“. Z judikatury NSS (viz jeho rozsudek ze dne 28. 8. 2013, č. j. 3 Ads 95/2012-20, publ. pod č. 2965/2014 Sb. NSS, či rozsudek ze dne 18. 6. 2014, č. j. 8 Ads 17/2014-33, publ. pod č. 3081/2014 Sb. NSS) plyne, že k naplnění této skutkové podstaty postačí již nejmírnější forma zavinění, a to nevědomá nedbalost (formulace „příjemce musel z okolností předpokládat“). Vědomostní složka této formy zavinění spočívá v tom, že příjemce důchodu nevěděl, že svým jednáním může porušit nebo ohrozit zájem chráněný zákonem. Dle závěru soudu nebylo prokázáno, že by žalobkyně věděla o tom, že je jí důchod vyplácen v nesprávné výši. Samo o sobě nemůže obstát blíže neodůvodněné tvrzení žalované v rozhodnutí ze dne 30. 7. 2019, že lze předpokládat, že žalobkyně o skutečnosti, že dodatečně potvrzenou dobu pojištění v Německu získala, musela vědět. Toto tvrzení, jež by fakticky znamenalo, že žalobkyně zavinila přeplatek úmyslně či přinejmenším z vědomé nedbalosti, nemá oporu ani ve správním spise.
20. Volní složka je založena na tom, zda příjemce důchodu vzhledem k okolnostem a ke svým osobním poměrům měl a mohl vědět, že přijímá neprávem vyplacenou důchodovou dávku. Zároveň je třeba posoudit, zda příjemce důchodu zachoval potřebnou míru opatrnosti, která je dána spojením objektivního a subjektivního hlediska při předvídání způsobení poruchy nebo ohrožení zájmu chráněného zákonem (srov. obdobně Šámal, P. a kol. Trestní zákoník. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, s. 183-184, a dále rozsudek NSS ze dne 10. 1. 2013, č. j. 8 As 34/2012-35).
21. Z toho, že byl žalobkyni vyplácen starobní důchod ve vyšší částce, než jí náležel, nelze mechanicky dovozovat, že měla a mohla vědět, že porušuje zákonem stanovenou

povinnost, tzn. nelze mechanicky dovozovat volní složku zavinění (rozsudky NSS ze dne 18. 6. 2014, č. j. 8 Ads 17/2014-33, publ. pod č. 3081/2014 Sb. NSS, bod 23 a násl., ze dne 14. 6. 2016, č. j. 8 Ads 170/2015-50, bod 22, ze dne 27. 6. 2019, č. j. 10 Ads 251/2018-55, bod 21).

22. Pokud žalobkyně byla v dobré víře, že údaje uváděné německým nositelem pojištění odpovídají skutečnosti, pak by tato okolnost nasvědčovala závěru, že žalobkyně zachovala potřebnou míru opatrnosti, když v dobré víře předložila potvrzení německých orgánů o dobách pojištění žalobkyně na území Německa. V takovém případě by nebylo možno bez dalšího uzavřít, že žalobkyně měla a mohla vědět, že přijímá neprávem vyplácenou důchodovou dávku, a tedy že by u ní byla dána volní složka zavinění z nevědomé nedbalosti.
23. Aby mohly být objasněny okolnosti týkající se toho, zda žalobkyně měla a mohla vědět, že je jí důchod vyplácen v nesprávné výši, je nezbytné zjistit bližší informace o tom, proč německý orgán sociálního zabezpečení vydal v roce 2008 (a poté znovu v roce 2009) nesprávné (neúplné) potvrzení o dobách pojištění žalobkyně ve Spolkové republice Německo (např. zda toto pochybení nastalo vinou žalobkyně, nebo tohoto orgánu) a kdy a za jakých podmínek se dozvěděl skutečnosti, na jejichž základě v lednu 2017 doručil žalované potvrzení již se správnými údaji (tedy např. zda a kdy byl tento orgán na pochybení upozorněn, zda jej na chybějící doby pojištění na území Německa upozornila přímo žalobkyně, resp. kdy a za jakých okolností tak učinila, popř. kdy se o těchto skutečnostech žalobkyně dozvěděla, atd.). Tyto skutečnosti však žalovaná v průběhu správního řízení nezjišťovala, a tedy i odůvodnění jejích rozhodnutí postrádá úvahy v tomto směru.
24. Žalovaná v rozhodnutí ze dne 30. 7. 2019 argumentovala i tím, že výše důchodu byla stanovena v poměru mezi dobou pojištění získanou žalobkyní v ČR a celkovou dobou pojištění získanou v ČR a v Německu, na což byla žalobkyně upozorněna v rozhodnutí ze dne 13. 11. 2009, proti němuž nepodala námitky a jehož součástí byl OLDP, z něhož bylo patrné, že pro poměr dob pojištění získaných v České republice a v Německu byla započtena doba pojištění v Německu v celkovém rozsahu 2 820 dní. Soud ovšem konstatuje, že tyto skutečnosti samy o sobě nenasvědčují závěru, že žalobkyně měla a mohla vědět, že je jí důchod vyplácen v nesprávné výši. Podle závěru krajského soudu je třeba u každé jednotlivé chybějící či chybně zaznamenané doby pojištění zvážit její povahu a reálnou možnost žalobkyně odhalit chybu v OLDP, a tedy i v rozhodnutí ze dne 13. 11. 2009.
25. Doby od 1. 11. 1981 do 31. 5. 1982 a od 1. 11. 1983 do 10. 5. 1985 byly žalovanou v roce 2009 hodnoceny jako doby péče o dítě, které žalobkyně získala v ČR (celkem 769 dnů). V roce 2017 již byly hodnoceny jako „DEU – zaměstnání a náhr. doba poj.“. Nejedná se tedy o doby, které by v OLDP přiloženém k rozhodnutí ze dne 13. 11. 2009 zcela absentovaly a nebyly zohledněny při posuzování nároku žalobkyně na důchod. Nelze rozumně předpokládat, že běžný příjemce důchodu je schopen jednoduchou úvahou odhalit chybu v odborném výpočtu, resp. že žalobkyně měla a mohla vědět, že tyto konkrétní doby se mají hodnotit jako doby pojištění na území (dnešní) Spolkové republiky Německo, nikoliv jako doby pojištění na území (dnešní) ČR. Pokud se za těchto okolností žalobkyně spolehla na profesionalitu žalované při výpočtu starobního důchodu, zachovala

při přijímání důchodu potřebnou míru opatrnosti (srov. podobně rozsudek NSS ze dne 18. 6. 2014, č. j. 8 Ads 17/2014-33, publ. pod č. 3081/2014 Sb. NSS, bod [29]). V tom případě by tak žalobkyně nejednala zaviněně a nemohla by u ní být naplněna podmínka ad ii) pro vznik odpovědnosti za přeplatek dle § 118a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení. Pro prokázání zavinění druhé skutkové podstaty nestačí dovodit, že žalobkyně si měla nastudovat příslušnou právní úpravu a z ní měla zjistit, že je jí důchod vyplácen chybně (viz rozsudek NSS ze dne 14. 6. 2016, č. j. 8 Ads 170/2015-50, bod 22). V dalším řízení je třeba zjistit, proč tyto doby pojištění nebyly v potvrzeních německého nositele pojištění ze dne 6. 5. 2008 a ze dne 14. 9. 2009 uvedeny, na základě jakých okolností se německý nositel pojištění o existenci těchto dob pojištění dozvěděl a jakou roli v tom sehrála žalobkyně. Teprve pak bude možné posoudit, zda u žalobkyně je dána odpovědnost za přeplatek ve formě nevědomé nedbalosti.

26. Doba od 11. 5. 1985 do 31. 1. 1987 naproti tomu v roce 2009 nebyla vůbec hodnocena, v roce 2017 ji žalovaná považovala za náhradní dobu pojištění získanou ve Spolkové republice Německo. V daném případě není zřejmé, o jakou dobu se přesně jedná. Proto je třeba zjistit bližší okolnosti o této době, o okolnostech, proč tato doba v potvrzeních německého nositele pojištění z let 2008 a 2009 nebyla uvedena, a uvážit, zda žalobkyně měla a mohla vědět (nebo zda dokonce věděla), že tato doba jí v rozhodnutí ze dne 13. 11. 2009 měla být uznána jako doba pojištění získaná ve Spolkové republice Německo.
27. Pokud jde o doby pojištění žalobkyně v celkové délce 390 dnů (13 měsíců) získané v letech 2001 až 2007, ani zde není zřejmá jejich přesná povaha. Ze shora uvedené formulace obsažené v potvrzení německého nositele pojištění se lze domnívat, že se jedná o doby pojištění získané brigádně. Žalovaná se nezaobírala otázkou, zda žalobkyně měla a mohla vědět, že tyto doby jí měly být hodnoceny jakožto doby pojištění pro účely posuzování nároku na dávku důchodového pojištění. Při posuzování této otázky je třeba nepochybně přihlédnout i ke skutečnosti, že v žalobkynině doloženém potvrzení německého orgánu sociálního zabezpečení ze dne 6. 5. 2008 je u těchto dob uvedeno „geringfügige versicherungsfreie Beschäftigung“ (zaměstnání na částečný úvazek bez pojištění), z čehož lze dovozovat, že tato formulace mohla v žalobkyni oprávněně vzbudit dojem, že se tyto doby pro účely posuzování nároku na důchod nehodnotí. Pokud by tomu tak skutečně bylo, pak je zřejmé, že zde nemůže být naplněna odpovědnost žalobkyně za přeplatek na základě jejího zavinění ve formě nevědomé nedbalosti [podmínka ad ii)] ve smyslu § 118a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení. I zde je nezbytné zjistit, proč v pozdějších potvrzeních německého orgánu sociálního zabezpečení již tato formulace není použita, za jakých okolností došlo k této změně a jakou roli ve změně tohoto hodnocení ze strany německého nositele pojištění sehrálo jednání žalobkyně. Dále je třeba podotknout, že již v potvrzení německého nositele pojištění ze dne 14. 9. 2009, jež si vyžádala žalovaná (přičemž ze správního spisu není zřejmé, že by s obsahem tohoto potvrzení byla seznámena žalobkyně), je uvedeno 13 měsíců (byť bez vyplněných konkrétních období) v kolonce „gleichgestellte Zeiten“ [doby postavené na roveň; patrně myšleno ve vztahu k předchozí kolonce „Versicherungszeiten“ (doby pojištění), tedy se zjevně jedná o 13 měsíců jakožto doby postavené na roveň dobám pojištění]. Tato období celkem 13 měsíců odpovídají dobám 13 měsíců uvedeným v potvrzení německého nositele pojištění doručeném žalované dne 12. 1. 2017, v němž jsou tyto doby již výslovně vztaženy k časovému období od 27. 3. 2001 do 13. 8. 2007. Podle závěru soudu tedy žalovaná již

v roce 2009, při rozhodování o žádosti žalobkyně o starobní důchod, měla a mohla vědět o existenci těchto dob pojištění (resp. dob postavených dobám pojištění na roven), případně se dotázat německého nositele pojištění na podrobnosti týkající se těchto dob. Ze správního spisu ani z rozhodnutí žalované však neplyne, zda žalobkyně skutečně měla a mohla v roce 2009 vědět o tom, že tyto doby jí měly být zohledněny při výpočtu starobního důchodu v České republice.

28. Přijmout pojetí, podle něhož by za pochybení žalované paušálně odpovídali příjemci dávky, obzvláště tehdy, pokud by tvrzené zavinění vzniku přeplatku příjemcem dávky bylo odůvodněno jen zásadou „neznalost práva neomlouvá“, by bylo v rozporu s principy právního státu a dobré správy, zejména zásadou legitimního očekávání, ochrany práv nabytých v dobré víře a zásadou presumpce správnosti veřejnoprávních aktů. Takové pojetí odpovědnosti dle § 118a odst. 1 zákona o organizaci a provádění sociálního zabezpečení fakticky nerozlišuje mezi odpovědností za nevědomou nedbalost a (vskutku nejprísnejší) objektivní odpovědností, u které se zavinění vůbec nezkontroluje (viz rozsudek NSS ze dne 27. 6. 2019, č. j. 10 Ads 251/2018-55, body 21 a 22).
29. Ze správního spisu, z rozhodnutí žalované ze dne 30. 7. 2019 i z vyjádření žalované k žalobě je zřejmé, že žalovaná se pokusila získat vyplacený přeplatek postupem dle čl. 72 nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 987/2009 a dle § 115a zákona o sociálním zabezpečení. Ani jeden z těchto postupů však nevedl k vrácení přeplatku, protože žalovaná rozhodla o povinnosti vrátit přeplatek dle § 118a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení. K tomu soud konstatuje, že uplatnění odpovědnosti za přeplatek dle § 118a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení není jakýmsi náhradním řešením, jak vymoci vyplacený přeplatek na důchodu v případě selhání jiných postupů. Postup dle § 118a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení lze využít pouze v případě naplnění v něm stanovených podmínek.
30. Nelze však přisvědčit argumentaci žalobkyně, podle níž v rozhodnutí ze dne 22. 1. 2018 bylo uznáno, že ze strany žalobkyně nebylo učiněno žádné provinění, z čehož žalobkyně dovozuje, že jí nelze uložit povinnost vrátit přeplatek dle § 118a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení. Soud konstatuje, že rozhodnutím ze dne 22. 1. 2018 žalovaná zrušila svoje rozhodnutí ze dne 5. 6. 2017 proto, že nebylo prokázáno, že žalobkyně přijala důchod nebo jeho část, ačkoliv musela z okolností předpokládat, že byl vyplacen neprávem nebo ve vyšší částce, než náležel. V rozhodnutí ze dne 5. 6. 2017 se totiž žalovaná vůbec nezabývala otázkou, zda u žalobkyně byla naplněna shora uvedená podmínka ad ii) pro vznik odpovědnosti za přeplatek dle § 118a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení, tedy zda je u žalobkyně dáno zavinění. To, že žalovaná se touto otázkou v rozhodnutí ze dne 5. 6. 2017 nezabývala, a proto bylo její rozhodnutí zrušeno, ovšem neznamená, že po zrušení tohoto rozhodnutí již žalobkyni nelze uložit povinnost vrátit přeplatek dle odkazovaného ustanovení, jestliže pro to budou splněny zákonem stanovené podmínky. Ani v rámci řízení před vydáním žalobou napadeného rozhodnutí ve spojení s rozhodnutím žalované ze dne 30. 7. 2019 však nebylo postaveno najisto, že zavinění, byť ve formě nevědomé nedbalosti, bylo u žalobkyně skutečně dáno, protože soud přistoupil ke zrušení napadeného rozhodnutí. Ani to ovšem neznamená, že žalobkyni v dalším řízení nebude možné uložit povinnost k vrácení přeplatku dle § 118a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení. Tomu ale musí předcházet náležité zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností ze strany žalované a řádné odůvodnění jejího rozhodnutí tak, aby o splnění podmínky ad ii) v případě žalobkyně nebylo pochyb.

31. Pokud jde o závěr žalované uvedený v napadeném rozhodnutí ze dne 7. 10. 2019, ze kterého (na rozdíl od rozhodnutí ze dne 30. 7. 2019) plyne, že v případě žalobkyně je naplněna nejen podmínka odpovědnosti za přeplatek ad ii), ale i podmínka ad i), a to „v důsledku nesplnění povinnosti účastníka řízení oznámit všechny skutečnosti relevantní pro vznik nároku na dávku a její výši, což účast na pojištění v jiném státě EU v rozhodném období nesporně je“, soud uvádí, že tato část napadeného rozhodnutí je nepřezkoumatelná pro nedostatek důvodů rozhodnutí. Ze správního spisu je zřejmé, že žalobkyně v rámci řízení o její žádosti o starobní důchod v roce 2009 před žalovanou nezatajila účast na důchodovém pojištění na území Spolkové republiky Německo. Naopak na tuto skutečnost žalovanou upozornila a předložila jí potvrzení německého orgánu sociálního zabezpečení ze dne 6. 5. 2008, byť v něm zjevně byly některé údaje uvedeny nesprávně; žalobkyně tedy zjevně nemohla porušit povinnost oznámit žalované účast na pojištění v Německu. Aby žalobkyni mohla být uložena povinnost vrátit přeplatek na základě objektivní odpovědnosti – první podmínky stanovené v § 118a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení, musela by žalobkyně porušit jí uloženou povinnost, v důsledku čehož by jí starobní důchod byl vyplácen ve vyšší částce, než náležel. Z žalobou napadeného rozhodnutí se ovšem nepodává, jakou konkrétní povinnost žalobkyně nesplnila a jaký vliv mělo toto případné nesplnění povinnosti na výši důchodu, který byl žalobkyni vyplácen. Při posuzování této otázky je rovněž třeba přihlídnout k okolnosti, že přinejmenším část viny na tom, že žalobkyni byl v roce 2009 přiznán vyšší důchod, než náležel, může ležet na německém nositeli pojištění, popř. na žalované (viz výše).
32. Ze shora vyložených důvodů krajský soud zrušil napadené rozhodnutí pro nepřezkoumatelnost spočívající v nedostatku důvodů rozhodnutí a proto, že skutkový stav, který vzala žalovaná za základ napadeného rozhodnutí, vyžaduje zásadní doplnění [§ 76 odst. 1 písm. a), b) s. ř. s.]. Současně soud vyslovil, že věc se vrací žalované k dalšímu řízení (§ 78 odst. 4 s. ř. s.). **Žalovaná je v dalším řízení vázána právním názorem, který soud vyslovil v tomto zrušujícím rozsudku (§ 78 odst. 5 s. ř. s.).**
33. Žalovaná v dalším řízení znovu posoudí, zda je v případě žalobkyně naplněna některá z podmínek pro vznik odpovědnosti za přeplatek ve smyslu § 118a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení. Pokud uzavře, že žalobkyně je odpovědná za přeplatek na důchodu na základě skutkové podstaty ad i), pak řádně odůvodní, jakou konkrétní povinnost žalobkyně porušila a jaký vliv mělo toto případné porušení povinnosti na výši starobního důchodu, který byl žalobkyni vyplácen. Aby žalovaná v dalším řízení mohla setrvat na svém právním názoru, že v případě žalobkyně byla naplněna skutková podstata ad ii) pro vznik odpovědnosti za přeplatek, je nezbytné, aby žalovaná zjistila bližší informace o tom, proč německý orgán sociálního zabezpečení vydal v roce 2008 (a poté znovu v roce 2009) nesprávné, resp. neúplné potvrzení o dobách pojištění žalobkyně ve Spolkové republice Německo (např. zda toto pochybení nastalo vinou žalobkyně, nebo tohoto orgánu) a kdy a za jakých podmínek se dozvěděl skutečnosti, na jejichž základě v roce 2017 doručil žalované potvrzení již se správnými údaji (tedy např. zda a kdy byl tento orgán na pochybení upozorněn, zda jej na chybějící doby pojištění na území Německa upozornila přímo žalobkyně, resp. kdy a za jakých okolností tak učinila, popř. kdy se o těchto skutečnostech žalobkyně dozvěděla, zda byla či mohla být v dobré víře, že jí předložené potvrzení německého orgánu sociálního zabezpečení odpovídá skutečnosti, atd.). Žalovaná přitom vezme v potaz i shora vyložené závěry soudu vztahující se k jednotlivým dříve

nesprávně hodnoceným dobám pojištění a pokusí se zjistit další rozhodné skutečnosti (povahu dříve nesprávně hodnocených dob, míru pochybení německého nositele pojištění a možnou vědomost žalobkyně o něm, případnou odpovědnost žalobkyně za vydání neúplného potvrzení ze strany německého nositele pojištění, možné pochybení žalované atd.) a své závěry řádně odůvodní. Žalovaná rovněž bude vycházet i ze shora odkazovaných požadavků judikatury NSS týkajících se subjektivní odpovědnosti příjemce důchodu za přeplatek dle § 118a odst. 1 zákona o sociálním zabezpečení [skutková podstata ad ii)]. Soud nikterak nepředjímá, s jakým výsledkem skončí další řízení před žalovanou. Nelze tedy vyloučit, že bude prokázáno, že žalobkyně o vzniku přeplatku měla a mohla vědět (či dokonce že o něm věděla), nebo naopak, že o něm (popř. přinejmenším o některých chybějících dobách pojištění na území Německa) vědět nemohla. Aby však mohl být učiněn takový závěr, je třeba náležitě zjistit skutkový stav.

34. Výrok o nákladech řízení se opírá o § 60 odst. 1 s. ř. s., když žalobkyně byla ve věci plně úspěšná, a proto má právo na náhradu nákladů řízení proti žalované. Ze soudního spisu ovšem nevyplývá, že by žalobkyni vznikly jakékoliv náklady řízení. Žalobkyně je osvobozena od soudního poplatku dle § 11 odst. 1 písm. b) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, a v řízení nebyla právně zastoupena. Proto soud ve druhém výroku tohoto rozsudku rozhodl tak, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Poučení:

Toto rozhodnutí nabývá právní moci dnem doručení účastníkům řízení.

Proti tomuto rozhodnutí lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Pardubice 8. září 2020

JUDr. Petra Venclová, Ph.D., v. r.
samosoudkyně